

รายงานผลการศึกษา
คณะกรรมการวิสามัญศึกษาการบูรณาการแผนงานและงบประมาณ
ในการบำรุงรักษาและพัฒนาคลองสายสำคัญในกรุงเทพมหานคร

---

๑. ที่มา

ด้วยในคราวประชุมสภากรุงเทพมหานคร สมัยประชุมสามัญ สมัยที่ ๓ (ครั้งที่ ๔) ประจำปี พุทธศักราช ๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๐ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบตั้งคณะกรรมการวิสามัญศึกษาการบูรณาการแผนงานและงบประมาณในการบำรุงรักษาและพัฒนาคลองสายสำคัญในกรุงเทพมหานคร โดยกำหนดระยะเวลาในการศึกษา ๑๘๐ วัน คณะกรรมการวิสามัญฯ ประกอบด้วย

๑. พลตำรวจโท ธีระศักดิ์	จนวนบรรจง
๒. นายชยาวุธ	ศิริยุทธ์วัฒนา
๓. เรือโท วารินทร์	เดชเจริญ
๔. นายอภิรัตน์	ศิวพรพิทักษ์
๕. นางสาวเฟื่องฟ้า	เทียนประภาสสิทธิ์
๖. นายนิรันดร์	ประดิษฐกุล
๗. พลตรี สุทธิชัย	วงษ์บุบผา
๘. นายชัยนาท	นิยมธูร
๙. นายวันชัย	ถนอมศักดิ์
๑๐. นางสาวรรณา	จุงรุ่งเรือง
๑๑. นายสุธน	อาณากุล
๑๒. นายณัฐ	ศรีสุคนธ์นันท์
๑๓. นายเฉลิมพล	โชติณูชิต
๑๔. นางสาวปัญญภัตต์	นพพันธ์
๑๕. นางสาวสุทธิมล	เกษสมบูรณ์

คณะกรรมการวิสามัญฯ ได้ประชุมครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๖๐ ที่ประชุมมีมติเลือก เรือโท วารินทร์ เดชเจริญ เป็นประธานกรรมการ นายนิรันดร์ ประดิษฐกุล เป็นรองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง นายวันชัย ถนอมศักดิ์ เป็นรองประธานกรรมการ คนที่สอง และนางสุทธิมล เกษสมบูรณ์ เป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการวิสามัญฯ ได้มีการประชุมทั้งสิ้น จำนวน ๗ ครั้ง

๒. บทนำ

คณะกรรมการวิสามัญศึกษาการบูรณาการแผนงานและงบประมาณในการบำรุงรักษาและพัฒนาคลองสายสำคัญ ได้รับการแต่งตั้งจากสภากรุงเทพมหานครเพื่อศึกษาพัฒนาคลองสายสำคัญโดยการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้การพัฒนาคลองเกิดประสิทธิภาพไปพร้อม ๆ กัน เพื่อใช้ประโยชน์จากคลองได้หลากหลายขึ้น แต่ที่ผ่านมาคลองเหล่านี้ประสบปัญหาหลายด้านที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาและต้องการแก้ไขจากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

คณะกรรมการชุดนี้ จึงพิจารณาการศึกษาการพัฒนาคลองเพื่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจเมือง เศรษฐกิจชุมชน ทำให้ชุมชนต้นตอที่จะดูแลรักษาคลอง รักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น และสร้างจุดขายเด่น ๆ ให้แก่ชุมชน จึงเลือกการใช้ประโยชน์จากคลองเพื่อการท่องเที่ยวเป็นเป้าหมายสำคัญ จึงต้องพัฒนาให้คลองมีระบบสาธารณูปโภคเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาให้มากที่สุด คณะกรรมการฯ จึงพิจารณาถึงอุปสรรคด้านสาธารณูปโภคที่ต้องการแก้ไขให้บรรลุผลสำเร็จโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบมากมายต้องบูรณาการร่วมกันให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย

คณะกรรมการฯ ได้กำหนดคลองสายสำคัญเป็นคลองนำร่องในการพัฒนาสาธารณูปโภคแบบบูรณาการ เน้นการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยว จากฝั่งพระนคร และฝั่งธนบุรี ดังนี้

๑. ฝั่งพระนคร ได้พิจารณาเส้นทางท่องเที่ยวทางเรือตั้งแต่ คลองบางลำพู เริ่มจากป้อมพระสุเมรุ จนมาถึงคลองโอรังอ่างจนถึงปากแม่น้ำเจ้าพระยาหรือชื่ออย่างเป็นทางการว่า คลองรอบกรุง

๒. ฝั่งธนบุรี ได้พิจารณาเส้นทางคลองบางกอกน้อย คลองชักพระ เชื่อมมาถึงคลองมอญ

สำหรับเหตุผลที่เลือกคลองสายสำคัญ ๒ เส้นทางดังกล่าว เป็นคลองนำร่องเนื่องจากเป็นตัวอย่างเส้นทางเดินเรือของฝั่งพระนครและฝั่งธนบุรีฝั่งละ ๑ เส้นทาง ซึ่งเส้นทางเดินเรือดังกล่าวมีกิจกรรมในชุมชนมากมายและมีจุดสำคัญให้นักท่องเที่ยวให้เยี่ยมชมในหลายจุด อาทิเช่น ตลาดน้ำ ที่ท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม อีกทั้งมีกิจกรรมเกิดขึ้นจากหลายชุมชน ทำให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและกรุงเทพมหานคร ในการพัฒนาคลองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

๓. ข้อมูลพื้นฐาน (ข้อมูลจากสำนักการระบายน้ำ)

คลองในกรุงเทพฯ มีจำนวน ๑,๑๖๑ คลอง มีความยาวรวม ๒,๒๗๒.๓๑ กม. และพิจารณาคลองสายสำคัญในกรุงเทพมหานครมีอยู่จำนวนมาก คณะกรรมการฯ จึงคัดเลือกคลองสายสำคัญที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลพื้นฐานคลองสายสำคัญที่คัดเลือกมีดังนี้

- คลองบางลำพู (แม่น้ำเจ้าพระยา-คลองมหานาค) ความกว้างประมาณ ๒๐ - ๒๒ เมตร

ความลึก -๒.๐๐ ม.รทก. ความยาวประมาณ ๑,๕๕๐ ม.

- คลองโอรังอ่าง (แม่น้ำเจ้าพระยา-คลองมหานาค) ความกว้างประมาณ ๘ - ๑๒ เมตร

ความลึก -๒.๐๐ ม.รทก. ความยาวประมาณ ๑,๙๐๐ ม.

- คลองบางกอกน้อย (แม่น้ำเจ้าพระยา-คลองชักพระ) ความกว้างประมาณ ๖๐ - ๘๐ เมตร

ความลึก -๘.๐๐ ม.รทก. ความยาวประมาณ ๓,๓๕๐ ม.

- คลองชักพระ (คลองบางกอกน้อย-คลองมอญ) ความกว้างประมาณ ๕ - ๒๕ เมตร

ความลึก -๒.๕๐ ม.รทก. ความยาวประมาณ ๕,๒๐๐ ม.

- คลองมอญ (คลองซีกพระ-แม่น้ำเจ้าพระยา) ความกว้างประมาณ ๑๒ – ๒๕ เมตร

ความลึก -๒.๕๐ ม.รทก.ความยาวประมาณ ๒,๙๕๐ ม.

(รทก. หมายถึง ระดับน้ำทะเลปานกลาง)

๔. วิธีการศึกษา

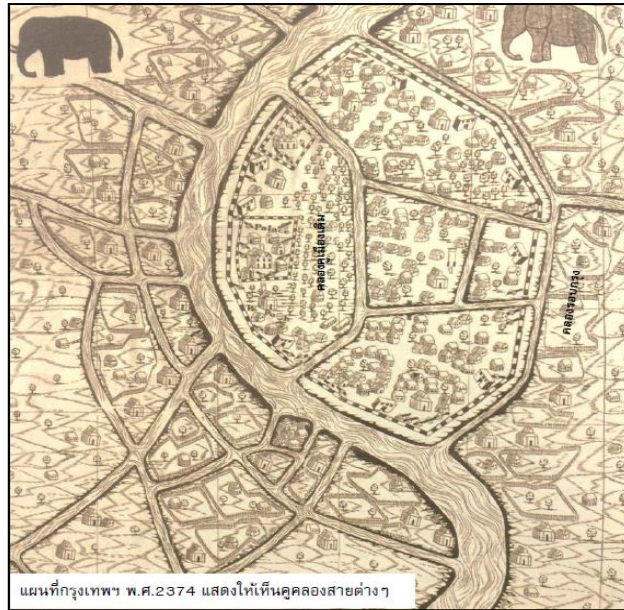
คณะกรรมการฯ ได้พิจารณาจากประเด็นที่เป็นองค์ประกอบหลัก ๆ ดังนี้

- ๑) ศึกษาจากกรอบการพัฒนาผังเมืองกรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วย
  - ประวัติศาสตร์ของคลองเป้าหมายที่กำหนด
  - กรอบผังพัฒนาเมืองในพื้นที่และแนวคลองที่กำหนด
- ๒) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวในเส้นทางสายสำคัญ โดยพิจารณาจากแนวคิดองค์ประกอบที่สำคัญ และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ
- ๓) เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมหารือแนวคิดในการพัฒนาสาธารณูปโภคที่เป็นอุปสรรคและปัญหาสำคัญในการพัฒนาคลองเป้าหมายเป็นแหล่งท่องเที่ยว
- ๔) พิจารณาปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับระบบสาธารณูปโภคระบบระบายน้ำ การจัดภูมิทัศน์ที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาในพื้นที่ให้มีศักยภาพ
- ๕) ล่องเรือสำรวจสภาพคลองเป้าหมาย ศึกษาปัญหาอุปสรรคที่ได้รับข้อมูล และสำรวจสภาพข้อเท็จจริงร่วมกับชุมชน องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ๖) สรุปปัญหาแนวทางแก้ไขร่วมกับหน่วยงานรับผิดชอบในการดำเนินโครงการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง เพื่อบรรลุเป้าหมายในการจัดการคูคลองให้มีสภาพเหมาะสมกับการท่องเที่ยว
- ๗) เรงสนับสนุนให้หน่วยงานพิจารณาปัญหานั้นเสนอทั้งแผนงานโครงการและงบประมาณในการดำเนินการร่วมกัน เพื่อบูรณาการให้คลองเป้าหมายได้รับการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน

๕.) กรอบการพัฒนาผังเมืองกรุงเทพมหานครในแนวคลองรอบกรุง

๕.๑ ประวัติศาสตร์ความเป็นมาคลองรอบกรุง

คลองโอง่างเป็นส่วนหนึ่งของคลองรอบกรุง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดให้ขุดคลองนี้สร้างพระนคร เมื่อ พ.ศ.๒๓๒๖ เพื่อขยายพื้นที่และเป็นปราการปกป้องพระนคร ขนานไปกับแนวคลองคูเมืองเดิม ขนาดคลองกว้าง ๑๐ วา (๒๐ เมตร) ลึก ๕ ศอก (๒.๕๐ เมตร) ยาว ๘๕ เส้น ๑๓ วา (ราว ๓,๔๒๖ เมตร) โดยเริ่มจากแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออกด้านเหนือ ตั้งแต่บริเวณวัดบางลำพูหรือวัดสังเวชวิศยารามในปัจจุบันมาออกแม่น้ำเจ้าพระยาด้านใต้เหนือวัดเชิงเลน หรือวัดบพิตรพิมุขในปัจจุบัน ในการนี้รัชการที่ ๑ ยังโปรดเกล้าฯ ให้สร้างกำหนด ประตูเมือง และป้อมปราการ เลียบแนวคลองด้านในตลอดทั้งสาย จำนวน ๑๔ ป้อม

คลองรอบกรุง เป็นชื่อที่รัชกาลที่ ๑ พระราชทาน ครั้งต่อมาชื่อนี้ค่อยๆ เลื่อนไป เพราะประชาชนต่างกำหนดเอาใหม่ตามความเข้าใจของตนเอง และแบ่งเรียกเป็นตอน ๆ คือ

- ตั้งแต่ปากคลองแคววัดบางลำพูเรื่อยไปจนถึงวัดสระเกศ เรียกว่า “คลองบางลำพู” โดยยึดเอาชื่อวัดบางลำพูเป็นหลัก
- ต่อจากวัดสระเกศไปออกวัดเชิงเลน เรียกว่า “คลองวัดเชิงเลน หรือคลองวัดดินเลน”

แต่ต่อมารัชกาลที่ ๑ ได้สร้างสะพานจากวัดสามปลื้มหรือวัดจักรวรรดิราชาวาสในปัจจุบันข้ามไปสำเพ็งเป็นสะพานไม้หันให้เรือผ่านไปมาได้ ซึ่งเรียกว่า “สะพานหัน หรือ ตะพานหัน” เป็นที่รู้จักกันทั่วไปในเวลาต่อมา ประชาชนจึงเลิกเรียกคลองวัดเชิงเลนเปลี่ยนมาเรียกเป็น “คลองสะพานหัน หรือคลองตะพานหัน” ครั้นต่อมามีชาวมอญเมืองสามโคก นำโอ่งอ่างบรรทุกเรือมาจอดขายที่ปากคลองวัดเชิงเลน (วัดบพิมขวรวิหาร) เป็นประจำ กลายเป็นตลาดโอ่งอ่างที่มีชื่อเสียง ดังปรากฏใน โคลงนิราศสุพรรณ ของพระสุนทรโวหาร (ภู่) หรือสุนทรภู่ ตอนหนึ่งว่า

“เชิงเลนเป็นตลาดสล้าง หลักเรือ โอ่งอ่างบ้างอิฐเกลือ เกล็ดนกลุ่น”

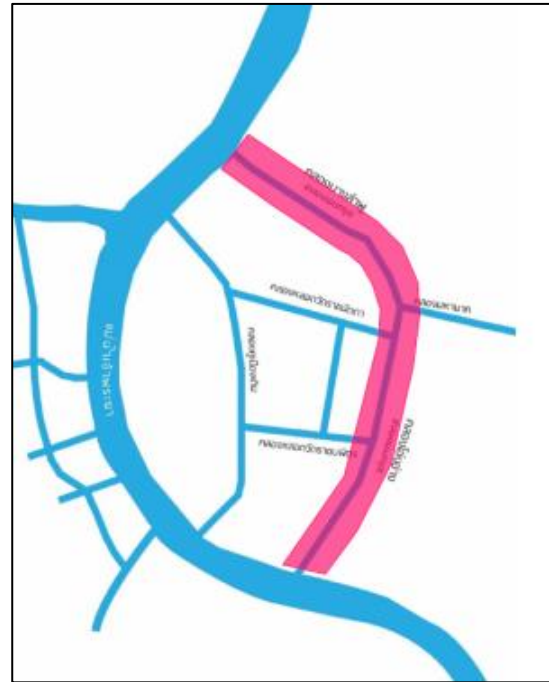
ราษฎรจึงพากันเรียกคลองวัดเชิงเลนหรือคลองสะพานหันที่เคยเรียกกันมาแต่ก่อนว่า “คลองโอ่งอ่าง” ซึ่งสันนิษฐานว่า อาจเรียกเมืองภายหลังสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ เป็นต้นมา

ความสำคัญของ “คลองโอ่งอ่าง”

- เป็นโครงสร้างและองค์ประกอบที่สำคัญของเมือง
- มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์เมือง และเป็นจุดตั้งต้นของถนนสำเพ็ง หรือซอยวานิช ๑
- กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานตลอดแนวคลอง เมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๑๙ โดยประกาศได้ใช้ชื่อว่า “คลองโอ่งอ่าง” ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “คลองรอบกรุง” ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๖

แนวทางการพัฒนาคลองรอบกรุง มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- สำนักผังเมือง
- สำนักการระบายน้ำ
- สำนักการโยธา
- สำนักงานเขตพระนคร
- สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย
- สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์

พื้นที่ดำเนินการสำหรับคลองรอบกรุง แบ่งเป็น ๓ ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ ๑ เริ่มจากสะพานโอสถานนท์ – สะพานดำรงสถิตย์

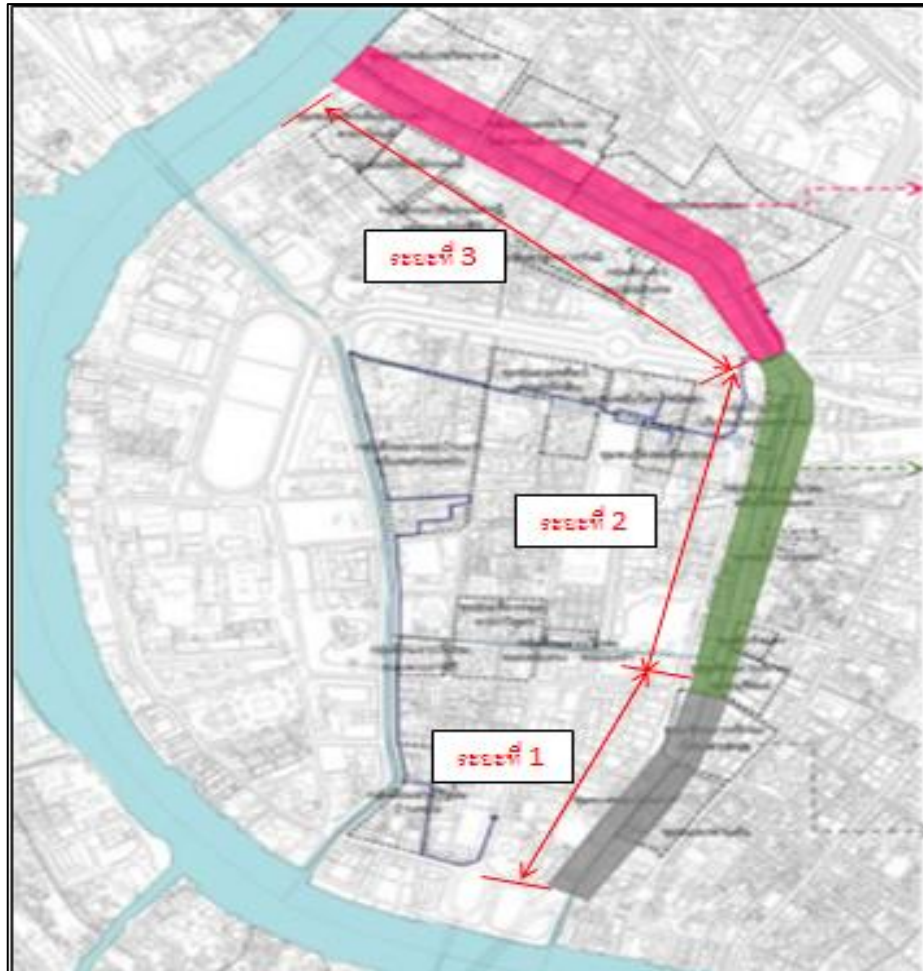
ระยะทางประมาณ ๐.๗๕ กิโลเมตร

ส่วนที่ ๒ เริ่มจากสะพานดำรงสถิตย์ – สะพานผ่านฟ้าฯ

ระยะทางประมาณ ๑.๑๐ กิโลเมตร

ส่วนที่ ๓ เริ่มจากสะพานผ่านฟ้าฯ – แม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณป้อมพระสุเมรุ

ระยะทางประมาณ ๑.๕๐ กิโลเมตร

๕.๒ กรอบผังเมืองฝั่งธนบุรี

คลองบางกอกน้อย - คลองชักพระ - คลองมอญ

แนวทางการพัฒนาตามกรอบแนวคิดของผังเมืองฝั่งธนบุรี

จากรายงานการศึกษาของสำนักผังเมืองที่เกี่ยวข้องกับคลองเป้าหมายที่คณะกรรมการฯ กำหนด ได้แก่ งานวางผังพัฒนา ฝ่ายอนุรักษ์เมืองเก่าธนบุรี : โครงการพัฒนาย่านปากคลองบางกอกน้อย โดยมีแนวคิดในการวางผังพัฒนาผ่านปากคลองบางกอกน้อย คือ “สายน้ำแห่งประวัติศาสตร์ (River of Historic)” “ตามแผนแม่บทการปรับปรุงด้านกายภาพและภูมิทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาของสำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร แนวคิดในการฟื้นฟูย่านเก่า ตามรอยอดีต ได้แก่

๑. รักษาไว้ซึ่งชุมชนริมน้ำดั้งเดิม และแหล่งมรดกวัฒนธรรมของชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบ

๒. รื้อฟื้นโครงสร้างทางกายภาพและบรรยากาศชุมชนชาวสวนริมน้ำที่ชาวไทยพุทธ และมุสลิมอาศัยร่วมกันอย่างกลมกลืน มีศาสนสถาน และโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง

๓. ส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การอยู่อาศัยของชุมชน

สำหรับโครงการตามผังแม่บทการพัฒนาพื้นที่ฝั่งธนบุรีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- โครงการพัฒนาเส้นทางจักรยานและทางเดินเท้า ท่อที่ยาวจากท่าเรือพระปิ่นเกล้า เชื่อมกับเส้นทางท่อที่ยาวริมคลองบางกอกน้อย

- โครงการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม และวิถีชีวิตริมแม่น้ำแม่เจ้าพระยา และคลองบางกอกน้อย

(ข้อมูลจากโครงการจ้างที่ปรึกษาประจำเพื่อสำรวจ วางผัง ออกแบบรายละเอียด ประเมินราคาสำหรับงานผังเมือง สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร ๒๕๕๖)

๖) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวทางน้ำ (ข้อมูลจากสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว)

๖.๑ เส้นทางนำร่องฝั่งพระนคร

คลองรอบกรุง หรือคลองบางลำพู และคลองโอบอ่าง

คลองบางลำพู

เป็นส่วนหนึ่งของคลองรอบกรุงทางตอนเหนือ โดยเป็นคลองขุดขนาดกว้างและลึกพอสมควร เชื่อมแม่น้ำเจ้าพระยากับคลองมหานาค ด้วยเหตุนี้คลองบางลำพูในอดีตจึงมีเรือจำนวนมากล่องมาค้าขายและจอดเรียงรายอยู่ริมคลอง สมัยก่อนบริเวณคลองมีต้นลำพูอยู่มาก ยามค่ำคืนก็มีหิ่งห้อยมาเกาะตามต้นลำพูส่องแสงระยิบระยับ จึงเรียกชื่อบางดังกล่าวว่า “บางลำพู” ด้วยเหตุนี้เมื่อมีการขุดลอกคลองเพื่อขยายพระนคร ในปี พ.ศ.๒๓๒๖ เพื่อเชื่อมแม่น้ำเจ้าพระยาหน้าวัดสังเวชวิศยารามไปจรดคลองมหานาค จึงเรียกชื่อคลองตามชื่อบางว่า “คลองบางลำพู”

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คลองบางลำพูเคยเป็นเส้นทางเสด็จพระราชดำเนินโดยกระบวนพยุหยาตราทางชลมารครอบพระนคร เมื่อ พ.ศ.๒๓๙๔ หลังจากนั้นเป็นต้นมา บางลำพูก็มีความเจริญเพิ่มขึ้นโดยลำดับ มีผู้คนเข้ามาตั้งบ้านเรือนริมคลอง ด้วยอาศัยคลองเป็นเส้นทางคมนาคม และทำการค้าขายเป็นจำนวนมาก ทั้งเป็นแหล่งค้าขายสินค้าจำพวกผลหมากรากไม้และเรือต่าง ๆ เช่น เรือประทุนหรือเรือลำปั่น เป็นต้น เมื่อล่วงเข้ารัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการตัดถนนและสะพานแทนการคมนาคมด้วยคลองบางลำพู ทำให้เกิดความเจริญและมีตลาดร้านรวงมากมาย

ในยุคหลังคลองบางลำพูมีปัญหาด้านมลพิษ อนุชนรุ่นหลังจึงได้มีการจัดกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์คลองไว้ เช่น การปรับสภาพน้ำ และภูมิทัศน์ริมคลอง จนได้รับการพิจารณาจากผังเมืองกรุงเทพมหานคร ให้เป็น “คลองต้นแบบการพัฒนา”

รูปคลองบางลำพู

คลองบางลำพู มีระยะทาง ๑.๕ กิโลเมตรเริ่มจาก แม่น้ำเจ้าพระยา (สวนสันติชัยปราการ/ป้อมพระสุเมรุ) ถึงป้อมมหากาฬ มีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่ ป้อมพระสุเมรุ สวนสันติชัยปราการ พิพิธภัณฑสถานบางลำพู มัสยิดจักรพงษ์ ศาลเจ้าพ่อหนู ศาลเจ้าพ่อตากสิน วัดบวรนิเวศฯ หอศิลป์พระนางเจ้าสิริกิติ์ ป้อมมหากาฬ วัดสระเกศ (ภูเขาทอง)

รูปแหล่งท่องเที่ยวบริเวณคลองบางลำพู

๖.๒ เส้นทางน้ำร่องฝั่งธนบุรี

คลองบางกอกน้อย คลองชักพระ คลองมอญ

คลองบางกอกน้อย

คลองบางกอกน้อย ตั้งอยู่ในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร เดิมเคยเป็นส่วนหนึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยา จนกระทั่งรัชสมัยสมเด็จพระไชยราชาธิราชแห่งกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ.๒๐๗๗-๒๐๘๙) ได้โปรดฯ ให้ขุดคลองลัดแม่น้ำขึ้นจากปากคลองบางกอกน้อยไปยังปากคลองบางกอกใหญ่ ซึ่งกล่าวกันว่าช่วยย่นระยะทางได้ถึง ๑ วัน ต่อมากระแสน้ำส่วนใหญ่ได้ไหลเข้าสู่คลองลัดทำให้คลองกว้างขึ้นเรื่อย ๆ กลายเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาสายใหม่ ส่วนแม่น้ำสายเดิมแคบลงกลายเป็นคลองบางกอกน้อย คลองชักพระ และคลองบางกอกใหญ่แทน

คลองบางกอกน้อยเริ่มต้นตั้งแต่แม่น้ำเจ้าพระยาทางเหนือของสถานีรถไฟธนบุรี ไหลขึ้นไปบรรจบคลองชักพระ (คลองบางขุนศรี) และคลองลัดบางกรวย ตรงข้ามวัดสุวรรณคีรี มีความกว้างมากถึง ๔๐ เมตร และยาว ๓.๓ กิโลเมตร คณะรัฐมนตรีมีมติให้คลองบางกอกน้อยเป็นคลองสำคัญซึ่งจะต้องอนุรักษ์ไว้เมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๑๐ ในปัจจุบันช่วงคลองลัดบางกรวย ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งคลองบางกอกน้อยไปด้วย รวมถึงคลองอ้อมหรือคลองอ้อมนนท์ ก็เรียกกันทั่วไปว่า คลองบางกอกน้อยเช่นกัน

คลองชักพระ

คลองชักพระ หรือคลองบางขุนศรี เคยเป็นส่วนหนึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยามาก่อน เดิมแม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่ช่วงปากคลองบางกอกน้อยไปจนถึงปากคลองบางกอกใหญ่ ยังเป็นแผ่นดินอยู่ ส่วนเส้นทางเดิมจะอ้อมจากหน้ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นคู้่งกว้างวกกลับมาข้างวัดท้ายตลาด ถึงปี พ.ศ.๒๐๖๕ สมเด็จพระไชยราชาธิราชแห่งกรุงศรีอยุธยา โปรดเกล้าให้ขุดคลองลัดขึ้น เพื่อย่นระยะทางและเพื่อสะดวกต่อบรรดาชาวต่างชาติที่เข้ามาติดต่อค้าขาย เจริญสัมพันธไมตรี ต่อมาคลองลัดเริ่มกว้างขึ้นกลายเป็นแม่น้ำ ส่วนแม่น้ำเจ้าพระยาเดิมก็เล็กลงกลายเป็นคลองบางกอกน้อย คลองบางกอกใหญ่ และคลองชักพระไป

คลองชักพระไหลแยกจากคลองบางกอกน้อยบริเวณวัดสุวรรณคีรีไปเชื่อมกับบริเวณที่คลองมอญตัดกับคลองบางกอกใหญ่ ทุก ๆ วันแรม ๒ ค่ำ เดือน ๑๒ จะมีประเพณีชักพระ โดยเรือที่ประดิษฐานพระพุทธรูปจะถูกชักลากจากวัดนางชี คลองภาษีเจริญผ่านคลองชักพระและคลองบางกอกน้อย ออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยา แล้วอ้อมมาเข้าคลองบางกอกใหญ่กลับไปวัดนางชีตามเดิม ซึ่งนับเป็นงานประเพณีชักพระแห่งเดียวในกรุงเทพมหานคร และเป็นที่มาของชื่อคลองนี้

ปัจจุบันคลองชักพระเป็นคลองเพื่อการระบายน้ำ การสัญจรและการท่องเที่ยว มีคลองอื่น ๆ ไหลเชื่อม ได้แก่ คลองบ้านไทร คลองบางระมาด และคลองบางพรหม และยังเป็นแนวแบ่งเขตบางกอกน้อย กับเขตตลิ่งชันตลอดทั้งสายด้วย

คลองมอญ

คลองมอญ เป็นคลองธรรมชาติคลองหนึ่งที่ตั้งอยู่ระหว่างเขตบางกอกใหญ่กับเขตบางกอกน้อย ที่มาของชื่อคลองมาจากที่ริมสองฝั่งคลองเป็นชุมชนชาวมอญเรียงรายกันไปตลอดแนว คลองมอญแยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก พาดผ่านเป็นแนวแบ่งเขตแดนระหว่างเขตบางกอกน้อย และบางกอกใหญ่ ไปออกยังบริเวณที่คลองบางน้อย และคลองบางเชือกหนังไหลมาบรรจบกันในรอยต่อเขตภาษีเจริญ และเขตตลิ่งชัน คลองมอญมีความยาวประมาณ ๓ กิโลเมตร มีศาสนสถานและวัดสำคัญ ๆ มากมาย เช่น วัดเครือวัลย์ วัดนาคกลาง วัดพระยาทำ วัดครุฑ วัดโพธิ์เรียง วัดบางเสาธง วัดปากน้ำฝั่งใต้ วัดเกาะ คลองมอญจึงมีความสำคัญต่อการระบายน้ำ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตกรุงเทพมหานครชั้นในเป็นอย่างมาก

ชื่ออื่น ๆ ของคลองมอญที่นิยมเรียกกัน ก็คือ คลองบางเสาธง ซึ่งเรียกกันในช่วงที่มารวมกับคลองบางน้อย และ บางเชือกหนัง หรือบางครั้งก็ถือว่าคลองช่วงนี้เป็นส่วนหนึ่งของคลองบางน้อย

คลองบางกอกน้อย – คลองชักพระ – คลองมอญ

มีระยะทาง ๕.๒ กิโลเมตรเริ่มจาก พิพิธภัณฑ์อยู่เรือพระราชพิธี ถึงวัดเครือวัลย์ มีแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้ พิพิธภัณฑ์อยู่เรือพระราชพิธี พิพิธภัณฑ์ศิริราชพิมุขสถาน ชุมชนบ้านบุ (ชั้นลงหิน) วัดสุวรรณาราม ตลาดวัดทอง วัดศรีสุदारาม วัดนายโรง วัดสุวรรณคีรี วัดตลิ่งชัน ตลาดน้ำตลิ่งชัน ตลาดน้ำตลิ่งชัน วัดป่าเชิงเลน วัดนาคกลาง วัดเครือวัลย์

๗) ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาตามกรอบของผังเมืองและแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

๗.๑ ปัญหาสภาพแวดล้อมต้องได้รับการปรับปรุง

๗.๑.๑ มีบ้านรุกล้ำริมคลอง

๗.๑.๒ ทักษะสภาพไม่สวยงาม ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย

๗.๑.๓ มีการปล่อยทิ้งน้ำเสียลงคลองหลายจุด น้ำในคลองไม่สะอาด

๗.๑.๔ บ้านเรือนริมคลองหันหลังให้คลอง

๗.๒ สิ่งอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยว

๗.๒.๑ ยังไม่มีการเดินเรือในคลองรอบกรุง (โองอ่าง, บางลำพู)

๗.๒.๒ ไม่มีท่าน้ำเพียงพอ/ขนาดท่าน้ำไม่เหมาะสมในการจัดกิจกรรม

๗.๒.๓ ไม่มีห้องน้ำให้นักท่องเที่ยว

๗.๓ ปัญหาสาธารณูปโภคไม่เหมาะสมในการเดินเรือ และการท่องเที่ยว

๗.๓.๑ ประตुरะบายน้ำ สะพาน ท่อประปา ไฟฟ้า ขวางทางเดินเรือ ทำให้การเดินเรือไม่สามารถเดินเรือได้ตลอดเส้นทางอย่างต่อเนื่อง

๗.๓.๒ ต่อม่อ เสาไฟระเกะระกะในคลองต้องการรื้อถอน

๗.๓.๓ เขื่อนริมคลองชำรุดทรุดโทรมต้องการปรับปรุงให้ทัศนียภาพสวยงาม ไม่กระทบต่อชุมชนหลังเขื่อน

๗.๓.๔ เขื่อนริมคลองที่สูงบังบ้านเรือนริมคลองทำลายทัศนียภาพ

๗.๓.๕ โป๊ะเรือไม่เหมาะสมทำให้เรือเทียบลำบาก

๗.๓.๖ การก่อสร้างทางเดินริมคลองที่ไม่เหมาะสมเป็นเส้นทางที่ทำให้ประชาชนต้องระวังโจรขโมยต้องปิดบ้านริมคลองสร้างรั้วกัน

๗.๔ ขาดการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการผลักดันการพัฒนาปรับปรุงคูคลองให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม มีจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว

๗.๕ การบริหารจัดการประตุน้ำฝัองนํ้ายังไม่เหมาะสม ทำให้ปิดกั้นการเดินเรือที่ต้องหยุดชะงัก
บริหารจัดการเวลาไม่เหมาะสม การเดินเรือต้องหยุดรอเป็นเวลานานในการปิดเปิดประตูแต่ละครั้ง

๗.๖ การบริหารจัดการท้องตํ้าอย่างไรให้เกิดความยั่งยืน

จากปัญหาอุปสรรคดังกล่าว จึงเป็นที่มาของภารกิจในหลายหน่วยงาน เพื่อพัฒนาการ
สาธารณูปโภค สภาพแวดล้อม และส่วนตํ้า ๑ ที่เกี่ยวข้อง ให้เกิดการบูรณาการ และพัฒนาอย่างยั่งยืนในการ
ท้องตํ้าทางเรือ ที่สำคัญคือการระดมทรัพยากรจากหน่วยงานตํ้า ๑ มาร่วมดำเนินการให้เกิดความพร้อม

๘) แนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาคลองสายสำคัญ

ปัญหา	แนวทางแก้ไข	ผู้รับผิดชอบ
สภาพแวดล้อม ๑. บ้านรูกลํ้าริมคลอง	อพยพรื้อย้าย มาตรการทางสังคม - เจริญกับรูกลํ้า - ร่วมกับประชาชนดำเนินการ - ให้ความช่วยเหลือมาตรการ ทางกฎหมาย - ออกคําสั่งทางกฎหมาย - ให้อพยพออกจากพื้นที่รูกลํ้า	สำนักงานเขตเกี่ยวข้อง
๒. ทิศนํ้าภาพ – ไม่สวยงาม	ปรับภูมิทัศน์ - หน่วยงานภาครัฐ - ประชาชน ชุมชน บ้านตํ้าละหลังคาเรือน	สนน., สสล. สนข., สนย., ชุมชน, องค์กรเอกชน
๓. การปล่อยทิ้งนํ้าเสียนํ้าเน่าเสียน ในคลอง	การจัดการนํ้าเสีย มาตรการทางสังคม - ภาคประชาชน, ประชาสังคม ร่วมมือ กำจัดขยะของเสีย มาตรการทางเทคนิค - หน่วยงานภาครัฐรวบรวมนํ้าเสียเข้าสู่ ระบบบำบัด มาตรการทางกฎหมาย - จับปรับ	ชุมชน, องค์กรเอกชน สนน, สนข.

ปัญหา	แนวทางแก้ไข	ผู้รับผิดชอบ
๔. บ้านเรือนริมคลองหันหลังให้คลอง	มาตรการทางสังคม - เจรจาชุมชนให้ความร่วมมือ - สนับสนุนการปรับเปลี่ยนอาคารให้หันหน้าหาคลอง	สนช., สผม.
สิ่งอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยว ๑. ไม่มีการเดินเรือในคลอง	- จัดการเดินเรือในคลอง - กำหนดแนวทาง, ประเภทเรือ, ท่าเรือ	- กรมเจ้าท่า - สจส. - สมาคมเดินเรือไทย - ภาคเอกชน
๒. ไม่มีท่อน้ำเพียงพอ ขนาดท่อน้ำไม่เหมาะสมในการจัดกิจกรรม ๓. ขาดห้องน้ำสาธารณะ	กำหนดขนาด ประเภท มาตรฐาน ท่อน้ำก่อสร้างท่อน้ำ การจัดให้มีท่าเรือ ห้องน้ำสาธารณะ การจัดห้องน้ำในร้านค้าเอกชน	- กรมเจ้าท่า - สจส. - สนน., สนย.เอกชน - สนช., สสส. - ภาคเอกชน
ปัญหาลิ่งสาธารณูปโภคที่ไม่เหมาะสมในการเดินเรือ และการท่องเที่ยว ๑. ประตุน้ำ สะพาน ท่อประปา ไฟฟ้า ขวางทางเดินเรือ ทำให้การเดินเรือไม่สามารถเดินเรือได้ตลอดเส้นทางต่อเนื่องหรือไม่สะดวกในการเดินเรือ	ปรับปรุงแบบ ประตุน้ำ สะพาน ปรับปรุงสะพาน รูปแบบสะพาน รื้อย้าย ท่อประปา เสไฟฟ้า	- สนน., สนย. - กฟน., กปน.
๒. ต่อม่อ เสไฟฟ้า Sheet pile สิ่งกีดขวางในคลอง	รื้อย้ายสิ่งกีดขวางออกจากคลอง	สนน.
๓. เชื้อนริมคลองชำรุดทรุดโทรม ทำลายทัศนียภาพ ก่อให้เกิดน้ำท่วมชุมชนหลังเขื่อน เชื้อนริมคลองสูง ทำลายทัศนียภาพที่สวยงาม	ปรับปรุงเชื้อนริมคลอง	สนน.
๔. โป๊ะเรือออกแบบไม่เหมาะสมมีปัญหาคอเรือเทียบท่าลำบาก	- ปรับปรุงโป๊ะท่าเทียบเรือ	สจส.
๕. ทางเดินริมคลองไม่เหมาะสมกระทบต่อประชาชนริมคลอง	- รื้อย้าย - ปรับปรุง	สนน.

ปัญหา	แนวทางแก้ไข	ผู้รับผิดชอบ
อื่น ๆ		
๑. การมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคูคลองจัดการความเป็นระเบียบเรียบร้อยอย่างยั่งยืน การจัดการขยะสิ่งปลุกสร้าง การดูแลรักษา ผู้รูก้ำ	มาตรการทางสังคม - ขอความร่วมมือ - อาสาสมัคร มาตรการทางกฎหมาย - ปรับ, จับ - ออกคำสั่งทางกฎหมาย	สนช., สสส.
๒. การบริหารจัดการประตุน้ำ น้ำ ไม่เอื้ออำนวยในการเดินเรือทั่วไปเพื่อการท่องเที่ยว	- จัดการปรับปรุงรูปแบบประตุน้ำ - การบริหารจัดการประตุน้ำให้เหมาะสมอำนวยความสะดวกต่อเรือที่ผ่าน	สนน.
๓. บริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องวางแนวทาง - ประชาสังคม, ชุมชนจัดการในชุมชน	สวท., ชุมชน

๙.) แผนงานโครงการที่เกี่ยวข้องเพื่อการบูรณาการแผนงานและงบประมาณโครงการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

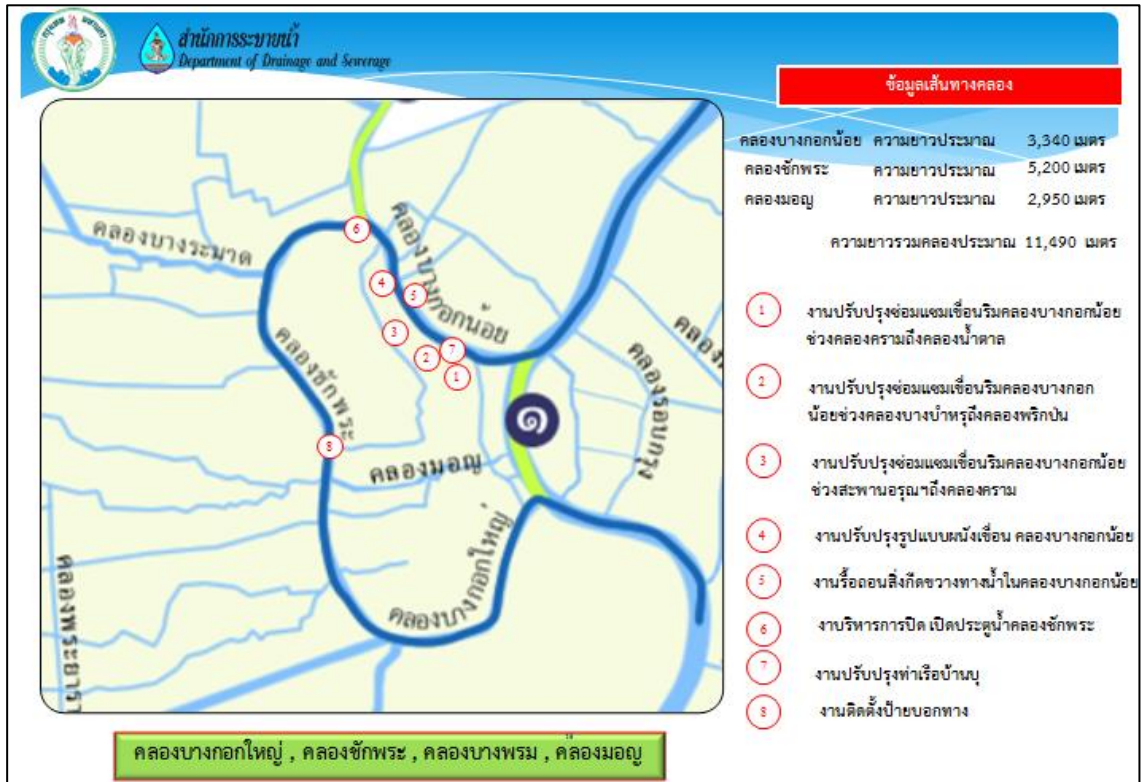
โครงการ	งบประมาณปี				งบประมาณ บาท	หมายเหตุ
	2561	2562	2563	2564		
คลองโอง่าง ระยะที่ 1						
1. โครงการปรับปรุงพื้นที่คลองโอง่าง จากสะพานตำรังสถิตถึงสะพานโอสถานนท์					275,550,000	สนน. , สนย. ,สนม กพน. , กปน (งบรัฐบาล)
2. งานจัดซื้อเรือโดยสาร (เรืออีแปะ) พร้อม อุปกรณ์จำนวน 4 ลำ					3,359,800	สจส.
3. งานจัดซื้อกล้อง CCTV					-	สจส.
4. งานศึกษาระบบระบายน้ำและปรับปรุง ประตुरะบายน้ำคลองบางลำพู					20,000,000	สนน.
5. งานก่อสร้างห้องน้ำสาธารณะ					-	สนข.

11

โครงการ	งบประมาณปี				งบประมาณ บาท	หมายเหตุ
	2561	2562	2563	2564		
คลองโอง่าง ระยะที่ 2						
1. งานก่อสร้างซ่อมแซมเขื่อนริมคลอง และทางเดิน พร้อมทำเทียบเรือ					65,600,000	สนน. (ราคาเฉพาะงานระบายน้ำ) "อุปสรรคความขัดแย้ง แนวเขตคลอง
2. งานรวบรวมระบบน้ำเสีย					-	สนน
3. งานก่อสร้างห้องน้ำสาธารณะ					-	} สนข.
4. งานรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างที่รูกลำ					-	
5. งานจัดซื้อเรือโดยสาร (เรืออีแปะ) พร้อม อุปกรณ์					-	} สจส.
6. งานจัดซื้อกล้อง CCTV					-	

17

โครงการ	งบประมาณปี				งบประมาณ บาท	หมายเหตุ
	2561	2562	2563	2564		
คลองบางลำพู						
1. งานก่อสร้างซ่อมแซมเขื่อนริมคลองและทางเดิน					9,100,000	} สมม } สจส.
2. ศึกษาระบบระบายน้ำและงานปรับปรุงประตุน้ำคลองบางลำพู					-	
3. งานรวบรวมระบบน้ำเสีย					-	
4. งานติดตั้งป้ายบอกทาง					-	

โครงการ	งบประมาณปี				งบประมาณ บาท	หมายเหตุ
	2561	2562	2563	2564		
คลองบางกอกน้อย,คลองซีกพระ,คลองมอญ						
1. งานปรับปรุงซ่อมแซมเขื่อนริมคลองบางกอกน้อยช่วงคลองครามถึงคลองน้ำศาล	■				35,100,000	} สบม. ขบงบฯ 61 (เพิ่มเติม)
2. งานปรับปรุงซ่อมแซมเขื่อนริมคลองบางกอกน้อยช่วงคลองบางบำหรุถึงคลองพริกป็น	■				31,880,000	
3. งานปรับปรุงซ่อมแซมเขื่อนริมคลองบางกอกน้อยช่วงสะพานอรุณาถึงคลองคราม	■				26,000,000	
4. งานปรับปรุงรูปแบบผนังเขื่อน คลองบางกอกน้อย		■			-	สบม.
5. งานรื้อถอนสิ่งกีดขวางทางน้ำในคลองบางกอกน้อย		■			6,600,000	สบม.

๑๑

โครงการ	งบประมาณปี				งบประมาณ บาท	หมายเหตุ
	2561	2562	2563	2564		
คลองบางกอกน้อย,คลองซีกพระ,คลองมอญ						
4.การบริหารการปิด เปิดประตูน้ำคลองซีกพระ	■				-	} สบม.
5.งานแก้ไขปัญหาน้ำเน่าเสีย -งานหมุนเวียนน้ำ	■				-	
-งานก่อสร้างโรงบำบัดน้ำเสีย					-	
6. งานปรับปรุงท่าเรือบ้านบุ		■			-	} สจส.
7. งานติดตั้งป้ายบอกทาง		■			-	

๑๑

ส่วนด้านการวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวคลองสายสำคัญ ๒ เส้นทาง ซึ่งแนวทางการคณะกรรมการวิสามัญศึกษาการบูรณาการแผนงานและงบประมาณในการบำรุงรักษาและพัฒนาคลองสายสำคัญในกรุงเทพมหานคร โดยมีโครงการและกิจกรรม ดังนี้

คลองบางลำพู คลองโอ่งอ่าง / คลองบางกอกน้อย คลองชักพระ คลองมอญ

๑. ด้านการพัฒนาองค์ความรู้
  - ศึกษารวบรวมแหล่งศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ วิถีชุมชน
  - การเสวนาประวัติศาสตร์ย่าน
๒. ด้านพัฒนาศักยภาพ
  - จัดกิจกรรมอบรม ศึกษา ดูงาน เสริมสร้างประสบการณ์อย่างน้อย ๒ ครั้ง
๓. ด้านกิจกรรม
  - ออกแบบ พัฒนา สร้างสรรค์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
  - จัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนำร่องเพื่อขยายผลสู่กลุ่มเป้าหมายหลัก อาทิ ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว สถานศึกษา สื่อมวลชนอย่างน้อย ๒ ครั้ง
  - จัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปอย่างน้อย ๔ ครั้ง
  - จัดงานเทศกาลท่องเที่ยว ๑ ครั้ง
๔. ด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว
  - จัดทำป้ายชี้ทางและป้ายเล่าเรื่อง

๑๐. สรุป

จากผลการศึกษาการบูรณาการแผนงานและงบประมาณในการบำรุงรักษาและพัฒนาคลองสายสำคัญในกรุงเทพมหานคร ซึ่งคณะกรรมการฯ ได้ระดมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันศึกษาพิจารณาแนวทางการปรับปรุงฟื้นฟูคลองรอบกรุง คลองบางกอกน้อย คลองชักพระ และคลองมอญ ซึ่งเป็นคลองสายสำคัญนำร่องพัฒนาสาธารณูปโภคเพื่อการท่องเที่ยว งานปรับปรุงสาธารณูปโภคบริเวณริมคลอง และในคลองดังกล่าวส่วนใหญ่ต้องพิจารณาเสนอโครงการโดยสำนักการระบายน้ำ ให้คูคลองเหล่านั้นมีสภาพแวดล้อมเหมาะสมกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางเรือต่อไป แต่ยังมีบางโครงการที่แม้คณะกรรมการฯ เห็นสมควรว่าต้องพิจารณาดำเนินการ เช่น การปรับปรุงเปิดประตูระบายน้ำให้เหมาะสมกับการเดินเรือ นั้น อาจก่อผลกระทบต่อระบบป้องกันน้ำท่วมเกาะรัตนโกสินทร์ได้ จึงจำเป็นต้องศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญในการปรับปรุงการเปิดประตูระบายน้ำดังกล่าวอาจต้องมีระบบป้องกันน้ำท่วมในคลองที่เชื่อมถึงกัน รวมทั้งการปรับระดับน้ำให้เหมาะสมกับการเดินเรือก็ต้องระมัดระวังผลกระทบต่อการป้องกันน้ำท่วมเมืองในฤดูฝนด้วยเช่นกัน ดังนั้นข้อเสนอแนะบางอย่างอาจต้องบูรณาการร่วมโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์ความเป็นไปได้จากข้อมูลทางเทคนิค และนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

๑. “การฟื้นฟูย่านเมืองเก่าของกรุงเทพมหานคร”, เอกสารการนำเสนอจากสำนักผังเมือง
๒. “เส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำ”, เอกสารการนำเสนอของกองการท่องเที่ยว, สำนักวัฒนธรรมกีฬา และการท่องเที่ยว
๓. “โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ คลอง โอง่าง จากบริเวณสะพานดำรงสถิตถึงบริเวณสะพาน ไอศถานนท์”, เอกสารการนำเสนอของกองระบบคลอง สำนักการระบายน้ำ
๔. “ข้อมูลสำหรับการสัมภาษณ์หัวข้อ “เวนิชตะวันออก” ของสำนักจรรยาและขนส่ง
๕. งานจ้างที่ปรึกษาโครงการสำรวจ ออกแบบ และจัดทำแผนบริหารจัดการระบบระบายน้ำ เพื่อส่งเสริม การสัญจรและท่องเที่ยวทางน้ำ บริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ เอกสารโครงการเพื่อเสนอขออนุมัติ โดยสำนักการระบายน้ำ
๖. โครงการจ้างที่ปรึกษาประจำ เพื่อสำรวจ วางผัง ออกแบบรายละเอียด ประเมินราคา สำหรับงานผังเมือง, รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร, สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร.